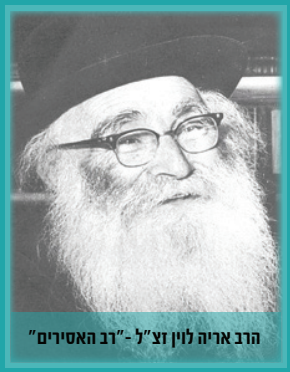
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת שלח

י"ט סיון תשע"ט

גליון מספר 127

דרך חיים

המרגלים היו אנשים קדושים, אך בגללם - אם מותר לומר זאת - אנו צמים בתשעה באב. כפי שתלו חכמינו את תשעה באב בחטא המרגלים, "אתם בכיתם בכיה של חינם ואני קובע לכם בכיה לדורות" (תלמוד בבלי תענית דף כט עמוד א). יש הרבה הסברים למה המרגלים כשלו בכוונה בשליחותם. הזהר הקדוש אומר שפחדו לאבד את הכסא שלהם. אנשים גדולים אלו לא ביטלו את ה'אני' שלהם, היה להם אינטרס אישי משום שלא שאבו את החיות מהקב"ה. מכאן אנו יכולים לראות לאן אפשר להגיע כשלא חיים בתודעה מנין החיות שלנו באה, מתוך ביטול אל המקור. לשם כך נתקנו ימי בין המצרים בהם החובה לתקן חטא זה ולהתבטל לה'. בדומה לזה מסביר השפת אמת על פרשתנו (שנת תרל"ז ד"ה "במדרש חביב"):

"במדרש חביב לפני המקום מי שנשתלח לעשות מצוה ונותן נפשו בשליחותו כו'. פירוש "נותן נפשו" לבטל כל הרצונות כשבא לעשות רצון הבורא יתברך כמו שאמרו בטל רצונך מפני רצונו, על ידי שיש לאדם רצון אמת להשי"ת יותר מלהבלי עולם נמצא כשעוסק במצוה מתבטלין שאר הרצונות מרוב התשוקה ודביקות ברצון זה. וזה שנאמר "ועמך לא חפצתי בארץ", פירוש אז כשעוסק ברצון השי"ת אין בו שום תערובות רצון אחר כלל שמתבטלין כל הרצונות כנ"ל. ומי שהוא כן יכול לתקן הכל ע"י המצות.

וכן היה הענין בשליחות המרגלים. דכתיב "נשלחה אנשים לפנינו" (דברים א כב), וכאן כתיב "שלח לך" (במדבר יג ב). ופשוט נראה כי באמת שניהם אמת, שהשי"ת צוה לשלוח מרגלים ובני ישראל מעצמם רצו לשלוח, ומצד כוונת בני ישראל היה חטא. אך אם היו המרגלים נותנים נפשם בשליחות המצוה, והיה נשכח מהם לגמרי מה שהיו חפצין מעצמן לתור את הארץ והיו הולכים רק בשליחות המקום ברוך הוא, היו מתקנים בזה מה שאמרו "נשלחה כו'"".

גם בני ישראל רצו לשלוח מרגלים וגם הקב"ה. אלא שלאור זה שגם עם ישראל רצו בשליחותם לא יצאו המרגלים מתוך תודעה של ביטול ועשיית רצון ה'. דבר זה הוא שורש חטא זה, כפי שראינו לעיל שהוא גם שורש שאר החטאים, שלא חיים מתוך מה שה' הוא המחייה. למרגלים הייתה אפשרות לתקן אם היו בשעת שליחותם משנים את רצונם, שמעתה הם חיים מתוך תודעה של שליחות אלוקית. אך המרגלים כשלו במה שכל עם ישראל כשל- עשו דברים מרצונם בניתוק מרצון ה'.

השפת אמת כותב במכתבו הידוע (נדפס בפירושו למסכת אבות תחילת פרק ג'):

"מאחר שהמרגלים היו אנשים גדולים ראשי בני ישראל והארותם גדלה במדבר, ואם נקודה זו היה

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

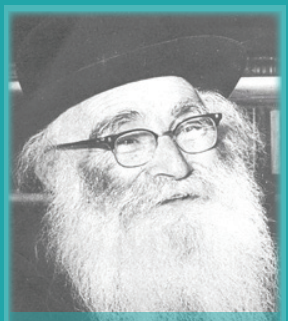

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

אצלם בבירור שהעיקר בחינות אין היו יכולין לחזור בשלום. וזה שכתב כי כל זה בא שלא אולפי לשמה רק לגרמייהו".

הזהר הקדוש מסביר ששורש הקלקול של המרגלים היה שלמדו תורה בצידוק עצומה אך לא לשם שמיים אלא לשם התגדלות. "וזה שכתוב מקודם בזוהר הקדוש דדברו לגרמייהו עיטא בישא דלא יזכון למהוי רישין כו' כנ"ל. שבחינת ארץ ישראל הוא בחינות אין כנ"ל, אבל בני מהמינותא מאי אמרי כו' אלא ליבא, לא להיות עובד ועושה כי עשיית האדם רק הרצון...".

מאחר שהמרגלים היו אנשים גדולים- "ראשי בני ישראל" מלאי רוח הקודש, הם היו יכולים לחזור בשלום. אלא שכשלונם בא מפני שלא למדו לשמה, האינטרס האישי גרם להם לנזק להם ולכל העם. דווקא לגדולתם קשה היה להם להתבטל למקור. ומנהיג שיש לו נגיעה אישית, שלא מבוטל כל הזמן לקדוש ברוך הוא, יכול להגיע למצב ש"אם הכהן יחטא לאשמת העם". אם המנהיג לא בטל כל הזמן לאותה נקודת חיות של "ואני קרבת אלקים לי טוב" הנזק הוא נזק כללי לכל עם ישראל. כפי שאנו רואים הנזק הוא לא רק לכל עם ישראל שבאותו דור, אלא זהו נזק שיכול להמשיך הלאה ל"בכיה לדורות".

וממשיך השפת אמת:

"אך בה' אל תמרודו", כיון שרצון הקב"ה להיות בחינת אין כנ"ל נקרא מרידה כשאדם בוחר לעצמו דרך הנראה לעיני בשר ודם ולא בעי עותרא כו' כי הקב"ה משמש דווקא במאני תבורא כמ"ש בזוה"ק בכמה דוכתי".

כפי שמסביר השפת אמת בתחילת מכתבו עניינה של ארץ ישראל היא תודעת הביטול באופן מתמיד. ועל זה אומר הפסוק "אך בה' אל תמרודו", שאם חלילה תגשו לארץ ישראל שלא בביטול הוא נחשב מיד למורד. את טעם הדבר מסביר השפת אמת על פי הזהר שאומר שהקב"ה משתמש דווקא במאני תבורא- כלים שבורים. אדם שהוא בעל עושר רוחני ומעלות עלול לא להשאיר מקום לה', ולכן הוא לא כלי בידיו. היו חסידים שהסתובבו עם הזהר הזה כל חייהם, כפי שמפורסם מהרב'ה מקוצק: "אין דבר יותר שלם מלב שבור".

שבת שלום,

חיים אידלס

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

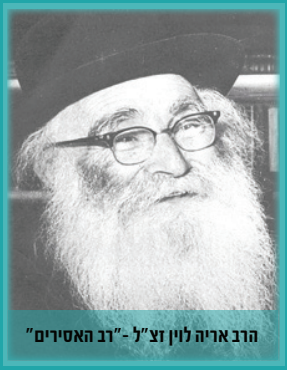

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

ר' חיים יעקב לוין, בנו של ר' אריה סיפר על אביו:

אבא היה מתפלל בבית הכנסת 'זהרי חמה' תפילת ותיקין. בימים הנוראים היה ר' אריה עובר לפני התיבה והיה שמח מאד על זכות זו שנפלה בחלקו.

שנה אחת באו אליו הגבאים והודיעו לו כי משפחתו של תורם בית הכנסת יבואו מארה"ב, והם רוצים שמי מטעמם יעבור לפני התיבה בימים הנוראים. לר' אריה לא הייתה ברירה, אולם חש עגמת נפש גדולה על איבוד הזכות באותה השנה. בצר לו נכנס אל בעל ה'לשם שבו ואחלמה', עימו היה נועד ללימוד משותף מידי לילה בלילה ותינה בפניו את צערו. השיב ה'לשם': "כאשר באה נשמה לעולם האמת ודנים אותה על פי מעשיה, פעמים שרואים שלועמת התיקונים יש קלקולים. אך כאשר רואים שהיו לנשמה בעולם הזה סבל, היזק ממון ועגמת נפש הדבר מסייע לה. ועומד כאן ר' אריה ואינו מוכן לסבול קצת עגמת נפש בעולם הזה...".

חזר ר' אריה לביתו והשלים עם העובדה שהשנה לא יעבור לפני התיבה. כשהגיע לביתו המתינו לו שני בחורים שעלו באותה שנה מסלובודקה לעיר חברון, וסיפרו לו שיש כמניין בחורים בישיבה בחברון והם מבקשים מהרב להתפלל איתם בימים נוראים ולעבור לפני התיבה בשל היותם רווקים. ר' אריה נעתר לבקשתם בשמחה, וכך במשך שנים שימש כבעל תפילה קבוע בהיכל ישיבת 'חברון'. ובכך זכה להטביע את נוסח התפילה שלו כנוסח ה'ישיבתי' הנודע של ימים נוראים בישיבת 'חברון'.

(דרך אבות עמודים קד-קה)

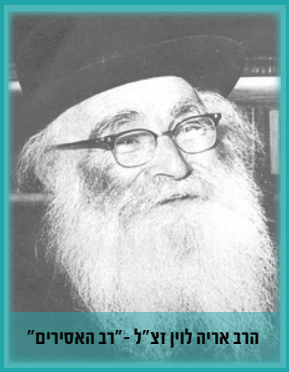
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ישנן ב' הוספות שמוסיפים לברכת ההודיה במועדים מיוחדים:

בימי חנוכה ופורים מוסיפים "ועל הניסים" בין המילים "כי מעולם קיוינו לך" ל"ועל כולם". אדם ששכח לומר "ועל הניסים" ולאחר מכן נזכר; אם נזכר קודם שהזכיר את שם ה' בחתימת הברכה יחזור ל"ועל הניסים" וימשיך משם הלאה. אם הזכיר שם שמיים שוב לא יחזור ולא יחתום אחר הזכרת ה' "למדני חוקיך" כפי שעושים במקרים מסויימים, אלא ימשיך בתפילתו ויאמר אחר "אלהי נצור" קודם "יהיו לרצון השני"- "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה..." וימשיך בנוסח המתאים. אדם ששכח מכל וכל לא יחזור לתפילתו, ואם חזר והבין שטעה יפסיק מיד טעה ואמר "ועל הניסים" בברכה אחרת לא נחשב כהפסק וישוב לברכתו, ויאמר "ועל הניסים" במקומו. אדם שטעה בנוסח על הניסים (שאמר בפורים את הנוסח של חנוכה או להיפך) וסיים ברכתו- לא יחזור.

לקראת חתימת ברכת ההודאה מוסיפים בעשרת ימי תשובה "וכתוב לחיים טובים". אדם ששכח לאמרו ועוד לא הזכיר שם יחזור, אמר שם ה' שוב אינו חוזר, כפי שנוהגים בכל ההזכרות המיוחדות בעשרת ימי תשובה מלבד "המלך הקדוש".

בחתימת הברכה שוב כורעים, כפי שהזכרנו על תחילת הברכה. אופן הכריעה בחתימתה כבחתימת ברכת אבות; הוי אומר, בשעה שמזכיר "ברוך" כופף ברכיו, "אתה"- כופף גבו על שיבלטו עצמות השדרה מעבר לעור גבו, ובאמרו את שם ה' יזקוף גבו מעין עיקול נחש.

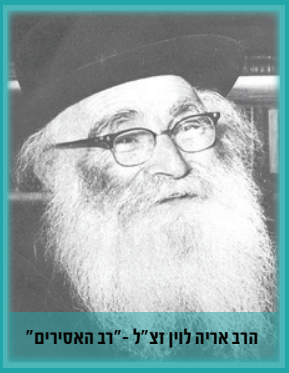
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | כיצד יש לנהוג בצוואה אשר הוגשה לבית משפט והינה סותרת את דיני התורה?

תשובה | יש על עניין זה אריכות רבה בספר חשב האפוד (ח"ב סימן ק"ו). ואכן יש לצוואה דין של "שטר", ואף אם פנו לערכאות - בית משפט אזרחי, אך דינה כדין שטר ראיה בלבד ולא ככוח של שטר גביה - שטר חוב, וכמבואר במפורש בדברי מרן הרמ"א (אבהע"ז סימן פ"א).

ולכתחילה צריך לבוא לפני בית דין רבני ולא להזדקק לערכאות, וכן הדבר ברור שאין צריכים לחתום על ויתור זכויות בצוואה. אבל בדיעבד, אחר שכבר פנו לערכאות, יש שסוברים שיש בזה מצווה לקיים דברי המת (אגרו"מ ח"א אבהע"ז סימן ק"ד - ק"ה).

שאלה | האם יש ענין במצוות חליצה שיהיו יותר אנשים ממה שמחויב, לשם פרסום וקיום ברוב עם?

תשובה | בהלכה נפסק שצריך שיהיו עשרה בשעת החליצה, כמו שכבר כתוב בפרד"א (פי"ט), וכן פסק הראבי"ה. ויש דיון ארוך בפוסקים האם מחשיבים את היבם והיבמה בכלל העשרה או שלא, והאם העשרה צריכים להיות דווקא אנשים הכשרים לעדות. ובלאו הכי יש חמישה דיינים ושני עדים, ואזי יש צורך למצוא שלושה נוספים.

ולעניין רוב עם ופרסום הדבר תלוי בהכרעת אותו בית הדין. שיש בתי-דין שעושים את החליצה בשחרית, כדי שיהא ממש ברוב עם, כמו שכתבו הרמ"א (סדר החליצה הקצר) והכנה"ג (סדר חליצה). ויש מקומות שעשו את החליצה גם בלי מניין.

ויש לעיין בשאלה האם לבן מותר להיות בזמן חליצה שעושים לאביו, משום שבמעמד יורקים על אביו. ולמעשה מרנן הרב וואזנר זצ"ל והרב קרליץ שליט"א (חליצה כהלכתה פכ"א) מתירים לו להשתתף, כי זה לא נחשב לביזיון משום שזו מצווה, ובפרט שכיום איננו מתירים להתייבם והחליצה מתבצעת רק כחלופה.